

Окремі питання щодо оптимізації законодавства України в частині притягнення суддів до юридичної відповідальності

Some Issues Related to the Optimization of Legislation of Ukraine in Terms of Bringing Judges to Justice

Ярослав Скоромний¹
Yaroslav Skoromnyy

¹ Lviv University of Business and Law
99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

DOI: 10.22178/pos.66-1

JEL Classification: K40

Received 20.12.2020
Accepted 26.01.2021
Published online 31.01.2021

Corresponding Author:
skoromnyy.yaroslav@ukr.net

© 2021 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті розкрито окремі питання щодо оптимізації законодавства України в частині притягнення суддів до юридичної відповідальності. З'ясовано, що за систематичне або грубе нехтування обов'язками суддею, що у контексті є несумісне із його статусом судді, Вища рада правосуддя розглядає питання про звільнення судді із посади на основі подання Дисциплінарної палати про звільнення судді. Визначено, що відповідно до доктринального підходу, дотермінове припинення професійної діяльності судді, що унеможливорює виконання ним повноважень, але не з власної волі судді, свідчить про настання не дисциплінарної відповідальності, а про настання конституційної відповідальності. Встановлено, що основними видами дисциплінарних стягнень внаслідок притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності відповідно до рішень Дисциплінарних палат Вищої ради правосуддя виступають: 1) звільнення із посади; 2) попередження; 3) догана із позбавленням права на одержання доплат до суми посадового окладу судді в період одного місяця; 4) сувора догана із позбавленням права на одержання доплат до посадового окладу в період трьох місяців; 5) тимчасове подання щодо відсторонення від проведення правосуддя на термін пів року із позбавленням права на одержання доплат до посадового окладу судді з метою направлення судді до Національної школи суддів України в рамках проходження курсу підвищення кваліфікації слідчих суддів із подальшим здійсненням кваліфікаційного оцінювання задля підтвердження його здатності проводити правосуддя у суді. Запропоновано перспективами подальших досліджень здійснити ґрунтовне вивчення та розкриття основних аспектів притягнення суддів до юридичної відповідальності, які регулюються нормами та положеннями чинного законодавства і їх удосконалити відповідно до міжнародних документів.

Ключові слова: юридична відповідальність; правосуддя; суддя; імпичмент.

Abstract. The article reveals some issues related to the optimization of the legislation of Ukraine in terms of bringing judges to justice. It has been found that for systematic or gross neglect of responsibilities by a judge, which, in the context, is incompatible with the status of a judge, the Supreme Council of Justice considers dismissing a judge on the basis of a submission by the Disciplinary Chamber on the dismissal of a judge. It is determined that according to the doctrinal approach, early termination of a judge's professional activity, which makes it impossible for him to perform his powers, but not of the judge's own will, indicates the onset of not disciplinary liability but the onset of constitutional liability. It is established that the main types of disciplinary sanctions as a result of bringing judges to disciplinary responsibility in accordance with the decisions of the Disciplinary Chambers of the Supreme Council of Justice are: 1) dismissal; 2) warning; 3) reprimand with deprivation of the right to receive additional payments to the amount of the official salary of a judge for a period of one month; 4) severe reprimand with deprivation of the right to receive additional payments to the official salary for a period of three months; 5) a temporary application for suspension

from justice for a period of six months with deprivation of the right to receive additional payments to the salary of a judge in order to send a judge to the National School of Judges of Ukraine as a part of a refresher course for investigative judges; justice in court. Prospects for further research suggest a thorough study and disclosure of the main aspects of bringing judges to justice, which are governed by the rules and regulations of current legislation and improve them in accordance with international instruments.

Keywords: legal responsibility; justice; judge; impeachment.

ВСТУП

В умовах сьогодення реформа судової системи в Україні знаходиться на рівні перманентності, тому що Верховна Рада України із року в рік вносить різні законопроекти, які у певній мірі націлені на удосконалення окремих норм Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1].

Водночас судова практика також засвідчує потребу у нагальному удосконаленні та внесенні змін і доповнень до положень та норм Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1]. З огляду на те, до Верховної Ради України у липні 2013 р. було подано проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» [2], однак у липні 2014 р. цей законопроект було відхилено Верховною Радою України, і це питання досі не є вирішеним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що окремі проблемні питання (аспекти) притягнення суддів до юридичної відповідальності досліджували такі вчені-юристи та практики, як О. Гончаренко [3], С. Ківалов [4], М. Клеандров [5], А. Маляренко [6], М. Мельник [7], С. Подкопаєв [8], М. Сирай [8], Р. Скриньковський та інші.

З точки зору законодавства України, то законодавчі та нормативно-правові засади притягнення суддів до юридичної відповідальності регулюються нормами та положеннями таких документів, як: 1) Конституція України [9]; 2) Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [1]; 3) Висновок Конституційного Суду України у справі про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», направленою Головою Верховної Ради України (справа про внесення змін до статей 29, 59, 78 та інших Конституцій України) [10]; 4) Закон України «Про Вищу раду правосуддя» [11].

З огляду на те, аналіз досліджень, представлених провідними вченими у сфері права та юристами-практиками засвідчує, що питання притягнення суддів до юридичної відповідальності на сьогодні є не до кінця розкритими та потребують проведення більш ґрунтовнішого дослідження, зокрема – у напрямку оптимізації українського законодавства у сфері притягнення суддів до юридичної відповідальності.

Метою статті є проаналізувати окремі (основні) питання щодо оптимізації законодавства України в частині притягнення суддів до юридичної відповідальності

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Детальний аналіз проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» [2] дозволяє відмітити деяку прогресивність норм цього документу, яка проявляється насамперед у виключенні такого пункту як порушення присяги, що виступає підставою стосовно звільнення судді із посади (до прикладу, такий пункт закріплений у ч. 5 статті 126 Конституції України [9]).

Так, відповідно до ч. 5 статті 126 Конституції України [9] основними підставами звільнення судді є:

- нездатність судді виконувати покладені на нього повноваження та обов'язки за станом здоров'я;
- недотримання суддею вимог стосовно несумісності;
- учинення суддею істотного дисциплінарного правопорушення (проступку), грубого або систематичного зневажливого ставлення до виконання посадових обов'язків, які аж ніяк не відповідають статусу його як судді;

- надання заяви про звільнення чи про відставку судді із посади за бажанням судді, тобто за його власним бажанням;
- неподання згоди на переведення у випадку ліквідації або реорганізації суду до іншого суду;
- недодержання обов'язку підтверджувати законність джерел походження доходів та майна.

Тут слід відзначити, що положення проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» [2] були схвалені раніше (у 2003 р.) Конституційним Судом України та представлені у відповідному документі (Висновок Конституційного Суду України у справі про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», направлено Головою Верховної Ради України (справа про внесення змін до статей 29, 59, 78 та інших Конституцій України) [10]).

Акцентуючи увагу на прогресивності норм проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» [2], доцільно, при цьому, виділити низку проблем, які доволі часто виникають у практиці притягнення суддів до юридичної відповідальності. Так, визначальною слід виділити проблему збігу підстав притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, які визначені положенням статті 106 «Підстави дисциплінарної відповідальності судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1] із трактуванням поняття «порушення суддею присяги», яке представлено статтею 56 «Звільнення судді з посади за особливими обставинами» Закону України «Про Вищу раду правосуддя» [11].

Так, відповідно до статті 106 «Підстави дисциплінарної відповідальності судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1] основними підставами притягнення судді до дисциплінарної відповідальності виступають:

- учинення навмисного чи внаслідок недбалості дисциплінарного правопорушення через: 1) незаконну відмову у доступності до правосуддя чи значне порушення (недотримання) норм та положень процесуального права у ході проведення правосуддя; 2) невиконання у прийнятому судовому рішенні ос-

новних мотивів, на засадах яких відбулося прийняття чи відхилення основних доказів, наданих сторонами стосовно сутності спору; 3) недотримання засад гласності та відкритості проведення судового процесу; 4) недотримання аспектів рівноправності усіх учасників (сторін) судового процесу перед законом та судом відповідно, а також незабезпечення змагальності сторін судового процесу та порушення їх свободи у наданні ними доказів, що є необхідними для розгляду дисциплінарного провадження; 5) ненадання стороні (учаснику судового процесу), що обвинувачується, права на її захист та створення перешкод, що не дозволяють ефективно реалізувати права усіх сторін (учасників) судового процесу; 6) недодержання правил, якими передбачено відвід (самовідвід);

- затримування розгляду судової справи (скарги або заяви) в обумовлений термін без нагальних на те підстав чи незалучення у процес розгляду заяви (скарги або справи) необхідних заходів, що впливає на невчасне подання суддею копії судового рішення, яку необхідно подати до Єдиного державного реєстру судових рішень;

- недопущення поведінки, яка порочитиме звання судді і підриватиме авторитет судової влади з позиції моралі, невідчужуваності та чесності правосуддя, що формуватиме позитивну довіру громадян до системи правосуддя;

- виказування таємниці, яка є під охороною закону, зокрема таємниці нарадчої кімнати чи інформації, яка стає відомою судді у ході розгляду ним судової справи за умов закритого судового засідання;

- ненадання інформації Генеральному прокурору чи Вищій раді правосуддя про випадки виникнення втручань у процес здійснення правосуддя, зокрема у випадку звернення сторін судового процесу або інших осіб (тут також слід відмітити осіб, які уповноважені на виконання державних функцій) щодо впливу на розгляд конкретних судових справ з метою прийняття корисливих судових рішень;

- ненадання інформації чи невчасне надання інформації Раді суддів України про випадки виникнення реального або назрівання потенційного конфлікту інтересів суддів (за винятком випадків, коли виникнення конфлікту інтересів регулюється у порядку, який визна-

чений нормами процесуального законодавства);

втручання у процедуру проведення правосуддя іншими суддями;

- ненадання чи невчасне надання декларації особи, що уповноважена виконувати функції держави чи органів місцевого самоврядування відповідно до процедури, визначеної нормами чинного законодавства у сфері запобігання та протидії корупції;

- наведення у декларації особи, що уповноважена виконувати функції держави чи органів місцевого самоврядування свідомо неправдивої інформації чи навмисне не зазначення такої інформації, яка визначена законодавством;

- використання статусу, який визначається посадою судді в контексті сприяння незаконному одержанні ним чи третіми особами матеріальних благ чи інших видів вигод, однак у випадку, коли такий вид дисциплінарного правопорушення не має складу злочину чи кримінального проступку;

- вчинення недобросовісної поведінки, зокрема здійснення суддею чи членами його сім'ї таких витрат, які суттєво перевищують рівень доходів цього судді та рівень доходів членів його сім'ї, внаслідок чого виникає невідповідність між рівнем його життя та рівнем його задекларованих доходів;

- не підтвердження законності походження майна (доходів);

- ненадання інформації чи надання свідомо неправдивої інформації відповідно до законних вимог члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України і/чи члена Вищої ради правосуддя, зокрема порушення визначених законодавством термінів надання такої інформації;

- встановлення вини судді у вчиненні ним корупційного правопорушення чи правопорушення, що зв'язане із корупцією відповідно до законодавчо визначених випадків;

- ненадання чи невчасне надання декларації доброчесності судді відповідно до порядку та процедури, визначених законодавством;

- подання у декларації доброчесності судді свідомо недостовірних даних.

Водночас статтею 56 «Звільнення судді з посади за особливими обставинами» Закону

України «Про Вищу раду правосуддя» [11] зазначається, що за систематичне або грубе нехтування обов'язками суддею, що у контексті є несумісне із його статусом судді, Вища рада правосуддя розглядає питання про звільнення судді із посади на основі подання Дисциплінарної палати про звільнення судді.

Окрім поняття «звільнення судді із посади» на практиці на сьогодні законодавчо представлені підстави, за якими суддю можна тимчасово відсторонити від здійснення правосуддя. Так, відповідно до статті 62 «Підстави тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1] відсторонення судді від проведення правосуддя здійснюється, виходячи із підстав:

- притягнення його до кримінальної відповідальності;

- проведення кваліфікаційного оцінювання;

- у порядку застосування до нього дисциплінарного стягнення.

Дослідження дозволяють відзначити під присягою акт урочистої клятви тієї особи, яка зобов'язується виконувати покладені на неї обов'язки відповідно до публічно-правового статусу посади, яку вона планує обіймати.

Так, з позиції В. Шаповалова, суддя у більшості країн світу, не може бути звільнений з посади, якщо вчинене ним правопорушення не містить складу злочину. Водночас звільнення судді із посади, якщо він порушив присягу, не може виступати самостійною підставою, оскільки у законодавстві жодної із пострадянських держав цього не визначено. Попри те в Україні існують інші правила [6, с. 29].

На думку багатьох вчених, які проводили аналіз вітчизняного законодавства, встановлено, що в основі дисциплінарної відповідальності суддів та відповідальності суддів за порушення присяги лежить одна суть, відповідно до якої передбачено один вид притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності [6, с. 30].

Своєю чергою, звільнення судді із посади не може виступати нічим іншим, ніж дисциплінарний захід, що реалізується в рамках правового інституту регулювання цього виду відповідальності [8, с. 84].

Натомість існують і інші точки зору. До прикладу, С. Ківалов, підтримуючи позицію Л. Ви-

ноградової, стверджує, що процес звільнення суддів із посади через порушення ними присяги носить характер конституційної відповідальності [4, с. 235–236].

Такої думки дотримується і О. Гончаренко. Так, на думку науковця, підставою для звільнення судді із посади може виступати порушення ним присяги, при чому такий вид правопорушення носить усі наявні риси притягнення судді до конституційно-правової відповідальності. Своєю чергою, такий вид відповідальності не може залежати від волі судді та повинен бути визначений спеціальним органом державної влади, тобто Вищою радою правосуддя [3, с. 22–23].

За результатами розгляду судових справ про звільнення суддів із посади за порушення присяги Вищим адміністративним судом України встановлено, що за порушення присяги його звільнення не виступає видом дисциплінарної відповідальності. Водночас таке покарання як звільнення судді обумовлюється спеціальним видом відповідальності, що не має термінів стосовно застосування та зняття дисциплінарних стягнень. Разом з тим, в основі рішення Вищого адміністративного суду України лежить те, що звільнення судді із посади за порушення присяги характеризується як конституційно-правовий вид відповідальності судді. З огляду на те, Вищим адміністративним судом України надано низку відмов у задоволенні позовів щодо притягнення суддів до відповідальності, не враховуючи того, що у минулих роках Вища кваліфікаційна комісія суддів України за такі правопорушення застосовувала до суддів догани, тому за таких обставин минав термін притягнення їх до дисциплінарної відповідальності [12].

Отже, опираючись на зазначене вище, слід відмітити, що поміж сучасних правознавців існує неоднозначність у трактуванні законодавства. Такі тенденції прослідковуються також і у судовій практиці. Так, вітчизняним законодавством на сьогодні не визначено того, які ще види юридичної відповідальності суддів перебувають на одному рівні із дисциплінарною відповідальністю суддів. До прикладу, з позиції науковців-юристів, такими видами відповідальності виступає конституційно-правова відповідальність суддів та спеціально обумовлена відповідальність суддів.

Відповідно до доктринального підходу, дотримує припинення професійної діяльності судді, що унеможливорює виконання ним повноважень, але не з власної волі судді, свідчить про настання не дисциплінарної відповідальності, а про настання конституційної відповідальності. З огляду на те, міра покарання за таке правопорушення, на думку науковця М. Клеандрова – імпічмент [5, с. 494, 511].

Поняття введення інституту імпічменту судді також є предметом досліджень у напрямку удосконалення законодавства багатьох державних діячів. До прикладу, А. Яценюк пропонує впровадити процедуру імпічменту суддів місцевого суду, реалізація якої наступить, коли буде отримано понад 20 тис. звернень громадян України, а саме членів тієї територіальної громади, у якій суддя є суддею місцевого суду чи 150 народних депутатів України проголосують за реалізацію такої процедури. Натомість, якщо говорити про імпічмент суддів Верховного Суду України чи суддів Вищого спеціалізованого суду України, то повноваження висувати імпічмент судді мають народні депутати, але у випадку, коли за реалізацію такої процедури проголосують понад 150 народних депутатів України.

Представлену вище процедуру пред'явлення імпічменту судді (яка, до прикладу, не є законодавчо закріпленою), з позиції багатьох науковців, слід назвати політичним гаслом, яке, як показує практика, тільки присутнє у висловлюваннях, а не в реальності.

Результати соціологічного опитування, проведеного Центром Разумкова, щодо того, звідки громадяни отримують інформацію про діяльність судів, засвідчують, що 55 % опитаних респондентів зазначили, що таку інформацію отримують винятково із засобів масової інформації, приблизно чверть опитаних вказує, що дещо прислуховуються до позиції засобів масової інформації, а також до думки близьких людей, 10% опитаних респондентів зазначили, що опираються на особистий досвід участі у судових засіданнях. Окрім того, дослідження цього центру засвідчують, що засоби масової інформації виступають джерелами негативної інформації про ситуацію у системі сучасного судочинства [13].

З огляду на зазначене, слід відмітити, що на сьогодні більшість громадян не має можливості об'єктивно оцінити ситуацію стосовно того як притягнути суддю до відповідальності.

ті, використовуючи при цьому процедуру ім-пичменту. Така проблема насамперед виникає через відсутність досвіду у громадян, а також через необ'єктивну та негативну інформацію про сучасну судову систему.

Варто зауважити, що проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» [2] дозволяє внести у вітчизняне законодавство багато позитивних змін. Зокрема, насамперед передбачається посилення гарантій незалежності суддів, проте такі зміни носять дещо негативний вплив на судову систему. До прикладу, проектом передбачено запровадити зміни ч. 5 статті 126 Конституції України [9], а саме одну із підстав, відповідно до якої передбачено звільнення судді, та за якою передбачено притягнення до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного правопорушення, вважати такою, що не сумісна із перебуванням судді на посаді у подальшому.

Тут слід акцентувати увагу на тому, що вітчизняним законодавством, зокрема Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [1] та Законом України «Про Вищу раду правосуддя» [11] не визначено основних засад, відповідно до яких дисциплінарні правопорушення потрібно класифікувати як такі, що у подальшому унеможливають перебування судді на посаді. З позиції законодавства такими повноваженнями наділена Вища кваліфікаційна комісія суддів України та Вища рада правосуддя.

Окрім того, суб'єктивізм та розсуд виступають сумісними поняттями, проте, відповідальність судді з об'єктивної точки зору вимагає більшої конкретизації.

Розглядаючи проблематику притягнення судді до юридичної відповідальності, слід відмітити, що В. Колесниченко (колишній голова Вищої ради правосуддя) зазначає, що конкретним та водночас єдиним органом, на якого має бути покладено функцію забезпечити незалежний статус судової влади, повинна виступати Вища рада правосуддя. Окрім того, основними повноваженнями цього органу у перспективі слід визначити: 1) набір кандидатів на посаду судді; 2) призначення судді на посаду та звільнення судді із посади; 3) переведення судді; 4) проведення дисциплінарного провадження; 5) призначення судді на адміністративну посаду; 6) направлення

судді на проходження курсу підвищення кваліфікації [14, с. 20].

До прикладу, у Португалії відповідно до норм діючої Конституції, питаннями стосовно призначення суддів, їх переведенням, підвищенням у посадах, оцінюванням і застосуванням до них дисциплінарних стягнень займається Вища рада магістратури [7, с. 12].

Що стосується України, то Венеціанською комісією було висунуто недоцільність щодо збереження та забезпечення функціонування відразу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради правосуддя, яка виражена у п. 40 Висновку Венеціанської комісії CDL-AD(2003)014 [15].

Впровадження Україною змін, запропонованих Венеціанською комісією, є досить доцільним, оскільки взаємовідносини між Вищою кваліфікаційною комісією суддів України і Вищою радою правосуддя часто перебувають на рівні конфліктності [16]. Така ситуація у наслідку може призвести до значної шкоди не тільки судовій системі, але і державі загалом [6, с. 30].

З огляду на зазначене, членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України Н. Фадеевою зазначено, що постійно діючи Вища рада правосуддя не матиме можливості справлятися із масштабом такої роботи, яку, до прикладу, на сьогодні здійснює склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів України [13].

Тут доцільно зауважити про спільну позицію як української, так і європейської спільноти, про створення єдиного цілісного дисциплінарного органу, діяльність якого буде спрямована на притягнення суддів до юридичної відповідальності за вчинені правопорушення (злочину).

Аналізуючи дані Вищої ради правосуддя, представлені на офіційному сайті, слід відмітити, що в період січня-травня 2019 року (останні актуальні дані) до дисциплінарної відповідальності відповідно до рішень Дисциплінарних палат Вищої ради правосуддя, було притягнуто 98 суддів. При чому, звільнення із посади (як вид дисциплінарного стягнення) відбулося у 39 випадках [17].

Якщо розглядати дані за 2-ге півріччя 2018 р., то за цей період до дисциплінарної відповідальності було притягнуто 93 судді. Водночас звільнено із посади 25 суддів. Окрім того, до

суддів також застосовувалися і інші види дисциплінарних стягнень, зокрема [17]:

- попередження;
- догана із позбавленням права на одержання доплат до суми посадового окладу судді в період одного місяця;
- сувора догана із позбавленням права на одержання доплат до посадового окладу в період трьох місяців;
- тимчасове подання щодо відсторонення від проведення правосуддя на термін пів року із позбавленням права на одержання доплат до посадового окладу судді з метою направлення судді до Національної школи суддів України в рамках проходження курсу підвищення кваліфікації слідчих суддів із подальшим здійсненням кваліфікаційного оцінювання задля підтвердження його здатності проводити правосуддя у суді.

Вивчення даних Вищої ради правосуддя показало, що за 2019 р. від проведення правосуддя було відсторонено 68 суддів, за 2018 р. – 79, а за 2017 – 88. Представлена динаміка тимчасового відсторонення суддів від правосуддя свідчить, що з року в рік знижується кількість правопорушень, вчинюваних суддями [17].

Розглядаючи тенденції звільнення суддів із посади через учинення значних дисциплінарних проступків, грубих або систематичних нехтувань посадовими обов'язками, які є несумісними із статусом судді чи у разі виявлення їх невідповідності посаді, яку вони займають, встановлено, що за 2019 р. було звільнено 5 суддів Вищою радою правосуддя, за 2018 р. – 39, а за 2017 р. – 172 судді [17].

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають можливість зробити такі загальні висновки, а саме:

притягнення суддів до юридичної відповідальності регулюються нормами та положеннями таких документів, як Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Конституція України, Висновок Конституційного Суду України у справі про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», направлено Головою Верховної Ради України

(справа про внесення змін до статей 29, 59, 78 та інших Конституцій України), Закон України «Про Вищу раду правосуддя»;

у практиці притягнення суддів до юридичної відповідальності виникає багато проблем, зокрема визначальною слід виділити проблему збігу підстав притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, які визначені положенням статті 106 «Підстави дисциплінарної відповідальності судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» із трактуванням поняття «порушення суддею присяги», яке представлено статтею 56 «Звільнення судді з посади за особливими обставинами» Закону України «Про Вищу раду правосуддя»;

за систематичне або грубе нехтування обов'язками суддею, що у контексті є несумісне із статусом судді, Вища рада правосуддя розглядає питання про звільнення судді із посади на основі подання Дисциплінарної палати про звільнення судді;

поняття «звільнення судді із посади» на практиці на сьогодні законодавчо представлено підставами, за якими суддю можна тимчасово відсторонити від здійснення правосуддя;

відповідно до доктринального підходу, дотермінове припинення професійної діяльності судді, що унеможливує виконання ним повноважень, але не з власної волі судді, свідчить про настання не дисциплінарної відповідальності, а про настання конституційної відповідальності;

основними видами дисциплінарних стягнень внаслідок притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності відповідно до рішень Дисциплінарних палат Вищої ради правосуддя виступають: 1) звільнення із посади; 2) попередження; 3) догана із позбавленням права на одержання доплат до суми посадового окладу судді в період одного місяця; 4) сувора догана із позбавленням права на одержання доплат до посадового окладу в період трьох місяців; 5) тимчасове подання щодо відсторонення від проведення правосуддя на термін пів року із позбавленням права на одержання доплат до посадового окладу судді з метою направлення судді до Національної школи суддів України в рамках проходження курсу підвищення кваліфікації слідчих суддів із подальшим здійсненням квалі-

фікаційного оцінювання задля підтвердження його здатності проводити правосуддя у суді.

Перспективами подальших досліджень виступає ґрунтовне вивчення та розкриття ос-

новних аспектів притягнення суддів до юридичної відповідальності, які регулюються нормами та положеннями чинного законодавства і їх удосконалення відповідно до міжнародних документів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Pro sudoustrii i status suddiv [On the Judiciary and Status of Judges] (Ukraine), 02.06.2016, No 1402-VIII. Retrieved September 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589> (in Ukrainian)
[Про судоустрій і статус суддів (Україна), 02.06.2016, № 1402-VIII. Актуально на 01.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589>].
2. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy shchodo posylennia harantii nezalezhnosti suddiv [On Amendments to the Constitution of Ukraine to Strengthen Guarantees of Judges' Independence] (Ukraine), 04.07.2013, No2522a. Retrieved December 1, 2020, from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47765 (in Ukrainian)
[Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів (Україна), 04.07.2013, №2522a. Актуально на 01.12.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47765].
3. Honcharenko, O. (2011). Aktualni pytannia prytiahnennia suddiv do vidpovidalnosti (chastyna druha) [Current issues of bringing judges to justice (part two)]. *Visnyk Vyshchoi rady yustytysii*, 2(6), 19–33 (in Ukrainian)
[Гончаренко, О. (2011). Актуальні питання притягнення суддів до відповідальності (частина друга). *Вісник Вищої ради юстиції*, 2(6), 19–33].
4. Kivalov, S. (2010). *Sudebnaya reforma v Ukraine: razocharovaniya i nadezhdy* [Judicial reform in Ukraine: disappointments and hopes]. Odessa: Yurydychna literature (in Russian)
[Кивалов, С. (2010). *Судебная реформа в Украине: разочарования и надежды*. Одесса: Юридична література].
5. Kleandrov, M. (2011). *Otvetstvennost' sud'!* [The responsibility of a judge]. Moscow: Norma (in Russian)
[Клеандров, М. (2011). *Ответственность судьи*. Москва: Норма].
6. Maliarenko, A. (2012). Pro prysiahu suddi ta vidpovidalnist za yii porushennia [About the judge's oath and responsibility for its violation]. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*, 2, 26–30 (in Ukrainian)
[Маляренко, А. (2012). Про присягу судді та відповідальність за її порушення. *Вісник Верховного Суду України*, 2, 26–30].
7. Melnyk, M. (2011). Portuhalska systema otsinky profesiinoi diialnosti suddiv ta shliakhy yii vykorystannia v Ukraini [Portuguese system of evaluation of professional activity of judges and ways of its use in Ukraine]. *Visnyk Vyshchoi kvalifikatsiinoi komisii suddiv Ukrainy*, 11–14 (in Ukrainian)
[Мельник, М. (2011). Португальська система оцінки професійної діяльності суддів та шляхи її використання в Україні. *Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*, 11–14].
8. Podkopaiev, C., & Syrai, M. (2011). Problemy zakonodavchoho rehuliuвання dystsyplinarnoi vidpovidalnosti suddiv [Problems of legislative regulation of disciplinary responsibility of judges]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*, 2, 83–86 (in Ukrainian)
[Подкопаєв, С., & Сирай, М. (2011). Проблеми законодавчого регулювання дисциплінарної відповідальності суддів. *Вісник Національної академії прокуратури України*, 2, 83–86].
9. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine] (Ukraine), 28 June 1996. Retrieved December 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (in

Ukrainian)

[Конституція України (Україна), 28 червня 1996 р. Актуально на 01.12.2020.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>].

10. Vysnovok u spravi pro nadannia vysnovku shchodo vidpovidnosti proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy», napravlenoho Holovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy (sprava pro vnesennia zmin do statei 29, 59, 78 ta inshykh Konstytutsii Ukrainy) [Opinion in the case on providing an opinion on the compliance of the draft Law of Ukraine "On Amendments to the Constitution of Ukraine", sent by the Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine (case on amendments to Articles 29, 59, 78 and other Constitutions of Ukraine)], 30.10.2003, No 1-v/2003. Retrieved December 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-03#Text> (in Ukrainian)
[Висновок у справі про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», направленою Головою Верховної Ради України (справа про внесення змін до статей 29, 59, 78 та інших Конституцій України), 30.10.2003, № 1-в/2003. Актуально на 01.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-03#Text>].
11. Pro Vyshchu radu pravosuddia [About the High Council of Justice] (Ukraine), 21.12.2016, No 1798-VIII. Retrieved December 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (in Ukrainian)
[Про Вищу раду правосуддя (Україна), 21.12.2016, № 1798-VIII. Актуально на 01.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>].
12. Vyshchyi administratyvnyi sud Ukrainy. (2010). Postanova vid 28.07.2010 r. № P-110/10 (in Ukrainian)
[Вищий адміністративний суд України. (2010). Постанова від 28.07.2010 р. № П-110/10].
13. Tsentrazumkova. (2013). *Sudova reforma v Ukraini: potochni rezultaty ta naiblyzhchi perspektyvy* [Judicial reform in Ukraine: current results and short-term prospects]. Retrieved from https://razumkov.org.ua/upload/Sudova_reforma_2013.pdf (in Ukrainian)
[Центр Разумкова. (2013). *Судова реформа в Україні: поточні результати та найближчі перспективи*. URL: https://razumkov.org.ua/upload/Sudova_reforma_2013.pdf].
14. Viddil vzaiemodii iz zasobamy masovoi informatsii. (2013). 15-richchia diialnosti Vyshchoi rady yustytysii vidznacheno provedenniam Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Rol i mistse Vyshchykh rad yustytysii u formuvanni suddivskoho korpusu» [The 15th anniversary of the High Council of Justice was marked by the International Scientific and Practical Conference "The Role and Place of the High Councils of Justice in the Formation of the Judicial Corps"]. *Visnyk Vyshchoi rady yustytysii*, 1(13), 11–27 (in Ukrainian)
[Відділ взаємодії із засобами масової інформації. (2013). 15-річчя діяльності Вищої ради юстиції відзначено проведенням Міжнародної науково-практичної конференції «Роль і місце Вищих рад юстиції у формуванні суддівського корпусу». *Вісник Вищої ради юстиції*, 1(13), 11–27].
15. Yevropeiska komisiia za demokratiiu cherez pravo. (2013, June 15). *Vysnovok CDL-AD(2013)014*. Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2013_014_2013_06_15.pdf (in Ukrainian)
[Європейська комісія за демократію через право. (2013, Червень 15). *Висновок CDL-AD(2013)014*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2013_014_2013_06_15.pdf].
16. Tsentropolityko-pravovykh reform. (n. d.). *Vysnovky monitoringu praktyky prytyahnnia suddiv do dystsyplinarnoi vidpovidalnosti ta zvilnennia yikh z posady za porushennia prysyahy* [Conclusions of the monitoring of the practice of bringing judges to disciplinary responsibility and dismissal from office for violating the oath]. Retrieved from https://www.irf.ua/za_scho_suddiv_naychastishe_prityagayut_do_distsyplinarnoi_vidpovidalnosti/files/ukr/programs/rol/additional_info_discipline.doc (in Ukrainian)

[Центр політико-правових реформ. (n. d.). *Висновки моніторингу практики притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та звільнення їх з посади за порушення присяги.*

URL:

https://www.irf.ua/za_scho_suddiv_naychastishe_prityagayut_do_distsiplinarnoi_vidpovidalnosti/files/ukr/programs/rol/additional_info_discipline.doc].

17. Vyshcha rada pravosuddia. (2020). *Informatsiia pro prytiahnennia suddi do dystsyplinarnoi vidpovidalnosti za 2017–2019* [Information on bringing a judge to disciplinary responsibility for 2017-2019]. Retrieved December 1, 2020, from http://www.vru.gov.ua/add_text/204 (in Ukrainian)

[Вища рада правосуддя. (2020). *Інформація про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за 2017–2019 рр.* Актуально на 01.12.2020. URL:

http://www.vru.gov.ua/add_text/204].